



## HLADNOĆA

Ne prisiljavaj me da ti kažem baš sve. Jer, ako ti budem odmah rekla sve, onda slobodno mogu da ugasm ovu spravu, da odem i da čekam da umrem. Meni se ne dešava više ništa. Jedino što još pulsira i pokazuje znake života, to je ovo ovde. I zato, pusti me da barem još tu ostane ponešto što mogu da ti ispričam sutra ili nekog narednog dana, kad se probudim.

Tokom svih ovih godina, mnogo puta sam odgovarala na jedno drsko i nepotrebno pitanje: šta je i koliko u vašim knjigama autobiografsko? Nekad su ovo pitanje postavljali direktno, gledajući ravno u mene, poput islednika koji zna da sam najgore stvari uzaludno sakrila od njega, a nekad su nevešto prikrivali znatiželju u tobože književni kontekst: mogu li se neki junaci u vašim pričama prepoznati? Oni stidljiviji pitali bi: kakav je odnos između napisanog i doživljenog? Ili: kakav je upliv (*upliv!*) svakodnevice u stvaralačku radionicu?

Za to vreme, u stvaralačkoj radionici, ako baš hoćeš da znaš, pauci su pleli svoje mreže, sunce je izlazilo pa opet zalazilo, ponekad bi neko došao, ali se ne bi dugo zadržavao, jer nije bilo naročito veselo i nisam baš uvek imala volje da pričam i da se osmehujem. Mogla sam se praviti da slušam, ali katkad bi mi glava naprosto klonula između ruku i šake bi se zaustavile u kosi.

Naravno, uvežbala sam sve moguće odgovore na onu vrstu pitanja. Katkad bih citirala svog omiljenog Garpa, a ponekad bih uzaludno objašnjavala da književna stvarnost i piščeva stvarnost nikad ne mogu biti jedno isto. Nikada im ne bih rekla da za početak ne znam ni šta je to stvarnost, ali toliko daleko nikad nismo otišli, oni i ja. Ponekad bih rekla da je ovo pitanje irelevantno, ponekad bih i sama bila drska pa bih rekla da su to zapravo tabloidna pitanja, a koji put bih bila puna razumevanja i priznala da su i mene često zanimali detalji iz privatnog života pisaca koje sam volela da čitam.

I zato, evo ovde, u ovoj priči, nema dileme. Ona je posve autobiografska. Sve je u njoj istinito, od naslova, pa do kraja, koji nam u ovom času još uvek nije poznat. Ni vama koji čitate, ni meni koja pišem. Jer, dok pišem priču, ja zaista nemam jasnu predstavu o tome u kom će pravcu priča da ode. Godine pisanja naučile su me da književni junak ima svoj život i svoju volju. Čak i kada želim da junaka odvedem u jednom pravcu, ispostavi se da je to nemoguće, ako se i junak s tim ne složi.

Ne znam, međutim, šta se dešava kad sam književni junak – ja. Da li i u tom slučaju junak ima svoju volju koja može da se usprotivi mojoj volji? To ćemo zajednički ustanoviti, u stranicama koje slede.

Želim da vam ispričam kako sam u jednom trenutku svog života odlučila da svoju sudbinu prepustim dvema silama: tabletama i lenstvovanju. Nije to došlo samo od sebe, naravno. Neki su događaji prethodili tome. Ali pošto je u pitanju autobiografska priča u kojoj

laganja, pa ni ulepšavanja, ne sme biti, onda ćemo se poslužiti sofisticiranijom vrstom laganja – prećutkivanjem. Prećutaću ono što ne želim da vam kažem.

Naime, ispostavilo se, nakon bezbrojnih pokušaja da se život učini smislenim i radosnim, ispostavilo se da je život, u svojoj suštini, bolan, naporan, često i vrlo jednoličan, a kada se napuni događajima, ti događaji budu u tolikoj meri opterećujući da onda najednom počnete da čeznete za onim danima kada niste znali šta biste sa sobom i sa svojim praznim vremenom. Sve u svemu, radost je postala epizodičan fenomen, a ja sam se, uprkos tome, i dalje trudila da u svemu tome učestvujem pod punom ratnom opremom, disciplinovano obavljajući sve svoje zadatke. Ustajanje, pranje zuba, kupanje, odlazak na posao, odlazak u prodavnice, susreti sa prijateljima, telefonski razgovori sa porodicom, obilaženje rođaka po bolnicama, uredno obeležavanje rođendana, odgovaranje na pisma i intervjuje, prisustvovanje premijerama, promocijama knjiga, otvaranju galerija, pisanje prigodnih čestitki, uklapanje garderobe sa cipelama, sređivanje fioka, pranje automobila jednom nedeljno, skidanje kamenca sa zuba jednom u tri meseca, stavljanje maske za lice i maske za kosu, vitamini za telo iscedeni u čašu svakog jutra, topla pa hladna pa opet topla pa opet hladna voda prilikom tuširanja, zbog dobre cirkulacije, bojažljivo otvaranje elektronske pošte u kojoj me je uvek zaticala nova hrpa obaveza koje su sve, ali zaista sve, bile iz arsenala neugodnog, a sve češće i nerazumljivog, savlađivanje novih i sve komplikovanijih kompjuterskih programa koji će mi, tvrdili su, pojednostaviti život... Ali ja nisam osećala da moj život postaje jednostavniji, uprkos najnovijem programu. Naprotiv, bivao je sve zamršeniji i naporniji, udaljavao se od mene kosmičkim brzinama, moj sopstveni život. Mogla sam to da vidim, još uvek mi se činilo da ga nazirem kako nestaje u nekom tamo prostranstvu, kao malena planeta koja se nekom surovom igrom gravitacije otkočila od svog sunca i sada odlazi, zauvek odlazi, ko zna gde, i nema više nikoga ko bi je zgrejao ili spržio. Patetično, pa šta? To je moja priča, i autobiografska je, u njoj postoji veliki prostor predviđen za patetiku. Upravo takvim mi se učinio moj život, kao ta odlazeća mala planeta, koju još samo ponekad, za vedrih noći, mogu da nazrem na nebu. Zasiya mi tužno odozgo kad zaškiljim očima. Ali čim trepnem, nestane. I ostavi me dole da strahujem gde li je, šta joj se dogodilo, da li je već nepovratno uletela u zamku neke crne rupe, da li je već postala hrana nekog drugog kosmosa, da li se već istopila u nekom tuđem suncu? Nije to lako kada ne znate gde se, beskonačno daleko od vas, uputio i odleteo vaš sopstveni život.

U to vreme ja sam još uvek pokušavala da stvarima oko sebe dajem privid mladosti. Sa svim onim elementima za koje sam zamišljala da predstavljaju mladost, mada će se kasnije ispostaviti da o mladosti već odavno nisam znala ništa i da sam učinila toliko smešnih promašaja oponašajući mladost, da me je od poniženja spasila samo činjenica da su istinski mladi ljudi oko mene bili previše ljubazni i nisu se podsmevali mojoj lošoj imitaciji tog neidentifikovanog stanja poznatog pod smrtonosnim imenom mladost. Neću vam govoriti o tim pokušajima, nema potrebe da vi to znate, a ni ja ne mogu da znam meru vaše dobronamernosti. Dovoljno je da vam kažem da sam skoro sve uradila pogrešno. Nekad uz punu svest da činim pogrešnu stvar, pa ipak vođena nekom suludom voljom da se suprotstavljam zdravom razumu, a nekad pak ubeđena da činim najbolje moguće i da bi jedna još uvek mlada i dobrodržeća žena uradila baš to što ću ja uraditi.

Ali, ne. Naravno, ne. Svi ti pokušaji bili su uzaludno koprcanje. Setite se svih onih klišea o koprcanju. Šta vam prvo pada na pamet? Riba koja se očajnički praćaka na podu čamca, naravno, dok se vi pitate da li je boli nepce iz kog ste upravo pažljivo izvadili udicu. To je ta slika, ma kako stereotipna bila. Moj ribolovac, čak, nije imao ni toliko samilosti da ne-žno izvadi udicu. Ne, on je, iz nekog, samo njemu znanog razloga, ostavio da ta udica ta-mo stoji neko vreme, i sedeo je na klupici svog čamca posmatrajući me kako se praćakam, kako nemo otvaram usta i mlatim repom. Izbegavao je pogled mojih ustrašenih ribljih očiju. Onda se, pretpostavljam, sažalio na mene, ili je samo bio suviše slab da gleda jednu ribu u agoniji, pa me je privremeno vratio u vodu, ali ne skidajući me sa one udice, već me je tako vukao za sobom i za svojim čamcem, čas ubrzavajući, čas usporavajući da vidi da li sam još tu. Bila sam tu, naravno. Bila bih tu i da me je pustio sa udice. Oboje smo znali da sam ja samo jedna glupa riba koja nema neku svoju naročitu volju osim da pliva za tra-gom čamca. Vama međutim moram priznati: rana na npercima je bolela krvnički. Samo zahvaljujući tom osećaju znala sam da sam još uvek živa, inače bih verovatno pomislila da sam već davno umrla i da sad samo plutam na onom svetlu, nošena talasima ribljeg raja. Jer ja uopšte ne sumnjam u to da ću jednog dana dospeti u raj, bez obzira na sve. Pakao nije opcija, nikako. Kako greh kao pojam ne priznajem, i kako priznajem samo greške, nar-merne ili slučajne, ja znam da sam sve svoje greške učinila iz razloga strasti, viška života u sebi, viška gladi za nečim što bi se banalno moglo nazvati stapanjem sa drugim bićima. I kako jedini bog koga priznajem živi samo i isključivo u meni, taj moj bog je meni unapred oprostio sve moje greške, i rekao mi je da ne brinem, jer sigurno odlazim u raj. Toliko o tome. Dakle ta riba sa bolnim npercem, ta riba koja kao metafora sigurno već počinje laga-no da vas nervira, plutala je za čamcem, a onda je ribolovac odlučio da me izvuče ponovo i da vidi šta će se ovoga puta dogoditi. Ne s ribom, već s njim. Da li je očvrsnuo, može li sad da gleda riblju agoniju? I, začudo, ovaj put je mogao, nešto duže. Sledeći put, još duže. Dopala mu se ta igra. Meni nešto manje, ali njemu je, očigledno, bilo zabavno. Jer, vidite, on je bio čovek koji nije navikao da lovi. Navikao je da bude ulov. Navikao je da on bude ta riba sa bolom u npercima. I odjednom, gle čuda, pojavio se neko ko je od njega bio ranjivi-ji. Ima li veće fascinacije za večnu žrtvu do te, da konačno nađe svoju sopstvenu žrtvu?

Na neki način i mogu da ga razumem. Svi mi, ljudi, nekad smo bili samo obični lovci, koji su morali ubiti drugo živo biće da bi preživeli. I kad sa sebe skinemo sve slojeve laži i sve velove skrupula, tu, u nivou kože, pojavi se sama suština. Lovac, ili ulov. Razumem ga. I ja bih, verovatno, postupila isto, da sam u tom času ja bila lovac.

Kako god. Nećemo više o tome. Hemingvej je kazao sve što se o tome moglo kazati. Ja bih tu mogla samo da pokvarim nešto, izgovorivši stvari ni približno tako smislene i jake.

Bilo je leto. Dan je bio dug. Sunce je bilo visoko. Nije bilo kraja popodnevu. Zelenilo se protezalo sve dokle vam pogled dopire, a onda se dalje produžavalo nebo. Sve je bilo sa-činjeno tako da vas zavara i da pomislite da će ovakav jedan dan trajati večno. Ništa se nigde nije pomeralo, osim dva mrava koji su bešumno obavljali neki svoj posao prelazeći s jedne na drugu stranu baštenske staze. Niko to nije mogao da primeti osim mene. Ništa se nije čulo, nigde nije ništa zazvečalo, nije udario nikakav gong, niko nije ispalio topov-sko đule, nisu se začula zvona. Sve se dogodilo neprimetno, ali neopozivo. Starost je do-

šla, tada, u tom trenutku. Sela sam za sto u svojoj bašti kao jedna osoba, ostala tu izvesno vreme, i kad sam konačno ustala i ušla u kuću, bila sam neko drugi.

Šta se događa sa ljudima koji nigde ne pripadaju? Nisam to mogla da znam unapred. Možda je to, mislila sam, onaj trenutak kada napokon počnu da pripadaju sebi. Brinulo me je hoću li uopšte postojati. Postojala sam dok sam maštala. U jednom času, prestala sam da maštam. Šta li će sada biti sa mnom?

Prvo što sam uradila tog leta bilo je da sam prestala da odlazim na posao. Zvuči sulu-do, ali je zapravo sasvim izvodljivo. Jednostavno, odlučite i prestanete. Ne obazirete se na telefonske pozive, ne otvarate poslovnu poštu, kažete svima da više ne računaju na vas, i to je to. Sledi nekoliko nedelja konfuzije, tuđe uglavnom, ali na kraju stvari nekako legnu. Niste nezamenljivi. Niko nije nezamenljiv. To je utešna i poražavajuća činjenica.

Zatim jedno vreme lažete sebe da ćete živeti vrlo zdravo, da ćete ustajati rano i odlaziti u duge jutarnje šetnje, da ćete se posvetiti stvarima koje volite. Onda pokušate da napravite popis stvari koje volite. I tako sedite pred praznim listom papira i shvatite da ne postoji ništa, ama baš ništa, čemu želite da posvetite ostatak svog života. I kad prođe još neko vreme, najzad se pomirite sa istinom: izborili ste se za svoje ništa. Za svoje pravo da odustanete od svega što se činilo kao imperativ, vaš ili njihov, ko bi to sada više mogao da razluči.

I tako, pošto se više neću stapati sa ljudima, jer se ta stvar pokazala kao nezamislivo teška i neuspešna, odlučila sam da se napokon stopim sa samom sobom. Na isti onaj način na koji se sa samim sobom stapa moj mačak, provodeći beskonačno mnogo sati u dubokom snu. Nekad mi se činilo, dok sam ga gledala kako po čitave dane spava, da je to jedan tužan i besmislen život. Sada sve manje i sve ređe tako mislim. Smisleni život pomalo postaje oksimoron. Besmisao jeste njegova suština, samo je pitanje trenutka, popodneva, noći, nesvestice, u kojoj ćemo to sebi priznati.

Ipak, postoji nešto što vam ostaje kao nasledstvo iz onog pređašnjeg života. To je bol. Nikada nisam uspela da ga savladam. Nikada nisam naučila ni da uživam u alkoholu, a da jesam, ovo bi bio odličan momenat da postanem pasionirani i predani pijanac. Međutim, ništa od toga. Alkohol kod mene izazove samo malo mučnine i glavobolju narednog dana, ali ništa od onog lepog zaborava, ništa od one čarobne anestezije o kojoj svi toliko govore. Dakle, alkohol otpada, mada zvuči zaista primamljivo kao ideja.

Međutim, tablete, one su već nešto drugo. Tako male, tako naizgled bezazlene, tako krhke kada pokušate da ih prepолоvite ili pregrizete. Počnete sa manjom količinom i onda lagano eksperimentišete. Postoji doza za ubijanje onog bola. I doza za ubijanje svega. Postoji doza za lepe snove i doza za noć bez ikakvih snova. Postoji doza za sve. Postoji, pretpostavljam, i doza za smrt, ali o njoj još ne razmišljam. Ne kažem da neću, ali za sada ostavljam da stvari teku ovako. Sasvim je u redu živeti, lelujati, lebdeti skoro, tu na toj ivici, opkoljen odsustvom čula. Onako kako sam nekada bila svesna prisustva osećanja, isto tako, možda i jače, sada sam svesna njihovog odsustva. U snu, ponekad pružim ruku da se uverim i obuzme me radost. Sav taj prostor, i sav je moj! Ponekad skočim s jedne litice na drugu, bez straha. Sve ređe mi se dešava da u snovima gubim cipele i tražim neka vrata koja su se izgubila u beskonačnim hodnicima. Sve ređe. Sada uglavnom hodam, ili levitiram, iznad širokih prostora ničega. Katkad se desi da uđem u neki voz, ne znam baš tačno

da vam kažem da li se to dešava u snu ili na javi, i dok voz polazi ja ugledam na peronu neko poznato lice. Upitam se za trenutak odakle znam tog čoveka, osetim senku, tračak tek onog bola negde u dnu stomaka, ali voz već kreće, lice se gubi, pojavljuju se nepregledne livade, ponovo, i sve nestaje. Opet mir. I kad se probudim, jedno vreme gledam u plafon, onda ustanem, nahranim mačka, dograbim neku knjigu sa police, čitam, ako ko pozove telefonom kažem da sam bolesna i da ću se javiti naredne nedelje. I tako, iz nedelje u nedelju, oni u nekom trenutku odustanu i prestanu da zovu, a ako u onoj knjizi zasvetli neka tužna rečenica, ako zapišti neki alarm, ništa lakše, tu je nova tableta i dan nastavlja da se rastapa u njoj.

Eto to je to. Ne bih imala ništa više da vam kažem što već i sami ne znate. Možda još samo ovu epizodu, koja nikome nije naročito bitna, ali pisac u meni zna da je dobra za kraj autobiografske priče.

Probudila me je jutros neka tiha, neodređena glad. Otvorim frižider da vidim ima li ičega tamo. I zaista, ima. Buba je stajala na pregratku za jaja. Jedna od onih malih, šiljatih, brzih. Pomislila sam, sad će da mi pobegne. Ali onda sam shvatila da je skoro nepomična. Smrzla se. Zalutala je u moj frižider, potcenjujući omamljujuću hladnoću. Uхватила sam je lako. Dala je od sebe samo jedan maleni trzaj, na kraju.